ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 23ης Νοεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-421/98,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την I. Martínez del Peral και τον B. Mongin, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Βασιλείου της Ισπανίας, εκπροσωπούμενου από την M. López-Monís Gallego, abogado del Estado, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ισπανίας, 4-6, boulevard E. Servais,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωρισθεί ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, προβλέποντας με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του Real Decreto 1081/1989, της 28ης Αυγούστου 1989 (*BOE* αριθ. 214 της 7ης Σεπτεμβρίου 1989, σ. 28449), ότι οι

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

κάτοχοι πτυχίου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος από άλλα κράτη μέλη και αναγνωρισμένου στο πλαίσιο της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1985, για την αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων στον τομέα της αρχιτεκτονικής και τη θέσπιση μέτρων για τη διευκόλυνση της πραγματικής άσκησης του δικαιώματος εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (ΕΕ L 223, σ. 15), «δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν στην Ισπανία αρμοδιότητες διαφορετικές από εκείνες τις οποίες θα μπορούσαν να ασκήσουν στη χώρα καταγωγής, βάσει του χορηγηθέντος από τη χώρα αυτή τίτλου, εκτός αν ενεργούν σε συνεργασία με άλλο μέλος του επαγγέλματος το οποίο έχει άδεια ασκήσεως αυτών των αρμοδιοτήτων και του οποίου ο τίτλος έχει επίσης αναγνωριστεί σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία», παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των άρθρων 2 και 10 της εν λόγω οδηγίας,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. La Pergola, πρόεδρο τμήματος, D. A. O. Edward (εισηγητή) και P. Jann, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Μαΐου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 Νοεμβρίου 1998, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 226 ΕΚ), προσφυγή με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, προβλέποντας με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του Real Decreto 1081/1989, της 28ης Αυγούστου 1989 (*BOE* αριθ. 214 της 7ης Σεπτεμβρίου 1989, σ. 28449, στο εξής: βασιλικό διάταγμα), ότι οι κάτοχοι πτυχίων αρχιτεκτονικής χορηγηθέντων από άλλα κράτη μέλη και αναγνωρισμένων στο πλαίσιο της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1985, για την αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων στον τομέα της αρχιτεκτονικής και τη θέσπιση μέτρων για τη διευκόλυνση της πραγματικής άσκησης του δικαιώματος εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (ΕΕ L 223, σ. 15, στο εξής: οδηγία), «δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν στην Ισπανία αρμοδιότητες διαφορετικές από εκείνες τις οποίες θα μπορούσαν να ασκήσουν στη χώρα καταγωγής, βάσει του χορηγηθέντος από τη χώρα αυτή τίτλου, εκτός αν ενεργούν σε συνεργασία με άλλο μέλος του επαγγέλματος το οποίο έχει άδεια ασκήσεως αυτών των αρμοδιοτήτων και του οποίου ο τίτλος έχει επίσης αναγνωριστεί σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία», παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των άρθρων 2 και 10 της εν λόγω οδηγίας.

Το κοινοτικό νομικό πλαίσιο

2 Το άρθρο 1 της οδηγίας ορίζει:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται για δραστηριότητες στον τομέα της αρχιτεκτονικής.

2. Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, ως δραστηριότητες στον τομέα της αρχιτεκτονικής νοούνται οι δραστηριότητες που ασκούνται, συνήθως, με τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα.»

3 Το άρθρο 2 της οδηγίας προβλέπει:

«Κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει τα πτυχία, πιστοποιητικά και άλλους τίτλους που αποκτώνται μετά από εκπαίδευση, η οποία πληροί τις απαιτήσεις των άρθρων 3 και 4 και χορηγούνται στους υπηκόους κρατών μελών από τα άλλα κράτη μέλη προσδίδοντάς τους, στην επικράτειά τους, όσον αφορά το δικαίωμα άσκησης των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο άρθρο 1, και την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών με τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα, σύμφωνα με το άρθρο 23 παράγραφος 1, την ίδια ισχύ με τα πτυχία, πιστοποιητικά και άλλους τίτλους που χορηγεί το κράτος αυτό.»

4 Το άρθρο 10 της οδηγίας ορίζει:

«Κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει τα πτυχία, τα πιστοποιητικά και τους άλλους τίτλους, που περιέχονται στο άρθρο 11, και που χορηγούνται από τα άλλα κράτη μέλη στους υπηκόους των κρατών μελών, οι οποίοι έχουν ήδη αυτά τα προσόντα κατά την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας οδηγίας, ή έχουν αρχίσει σπουδές που οδηγούν σ' αυτά τα πτυχία, πιστοποιητικά ή άλλους τίτλους, το αργότερο κατά το τρίτο ακαδημαϊκό έτος, μετά την κοινοποίηση αυτή, ακόμα και αν τα προσόντα αυτά δεν ανταποκρίνονται στις ελάχιστες απαιτήσεις των πτυχίων, που αναφέρονται στο κεφάλαιο ΙΙ, και τους προσδίδει, τηρώντας το άρθρο 23, όσον αφορά την πρόσβαση και την άσκηση των δραστηριοτήτων, που αναφέρονται στο άρθρο 1, την ίδια ισχύ, στην επικράτειά του, με τα πτυχία, τα πιστοποιητικά και τους άλλους τίτλους που το ίδιο χορηγεί στον τομέα της αρχιτεκτονικής.»

5 Κατά το άρθρο 16 της οδηγίας:

«1. Με επιφύλαξη του άρθρου 23, τα κράτη μέλη υποδοχής φροντίζουν να αναγνωρίζεται στους υπηκόους κρατών μελών, οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις, που προβλέπονται στο κεφάλαιο ΙΙ ή στο κεφάλαιο ΙΙΙ, το δικαίωμα να χρησιμοποιούν το νόμιμο τίτλο σπουδών τους και, ενδεχομένως, τη σχετική σύντμηση του κράτους μέλους καταγωγής ή προέλευσής τους στη γλώσσα του κράτους αυτού. Τα κράτη μέλη υποδοχής μπορούν να επιβάλουν να συνοδεύεται ο τίτλος αυτός από το όνομα και τον τόπο, όπου βρίσκεται το εκπαιδευτικό ίδρυμα, ή να αναφέρεται η εξεταστική επιτροπή που τον έχει χορηγήσει.

2. Εάν ο τίτλος εκπαίδευσης του κράτους μέλους καταγωγής ή προέλευσης του ενδιαφερομένου συγχέεται στο κράτος μέλος υποδοχής με τίτλο που απαιτεί στο κράτος αυτό συμπληρωματική εκπαίδευση την οποία δεν έχει αποκτήσει ο δικαιούχος, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να επιβάλει στο δικαιούχο να χρησιμοποιεί τον τίτλο εκπαίδευσης του κράτους μέλους προέλευσης ή καταγωγής με κατάλληλη διατύπωση την οποία καθορίζει το κράτος μέλος υποδοχής.»

Το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο

6 Η οδηγία μεταφέρθηκε στην ισπανική νομοθεσία με το βασιλικό διάταγμα το οποίο ρυθμίζει την αναγνώριση πιστοποιητικών, πτυχίων και λοιπών τίτλων, στον τομέα της αρχιτεκτονικής, των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, καθώς και την άσκηση στην πράξη του δικαιώματος εγκαταστάσεως και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

7 Οι όροι ασκήσεως του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα στην Ισπανία, καθώς και το δικαίωμα εγκαταστάσεως ρυθμίζονται με τα άρθρα 9 και 10 του βασιλικού διατάγματος.

8 Το άρθρο 10 του βασιλικού διατάγματος ορίζει ότι:

«1. Δυνάμει της εγγραφής τους στον Σύλλογο αρχιτεκτόνων, οι δικαιούχοι στους οποίους αναφέρεται το παρόν βασιλικό διάταγμα απολαύουν των ίδιων δικαιωμάτων και υπέχουν τις ίδιες υποχρεώσεις με τους Ισπανούς αρχιτέκτονες που είναι εγγεγραμμένοι στον Σύλλογο αρχιτεκτόνων. Ειδικότερα, όσον αφορά τις πειθαρχικές διαδικασίες και τις αντίστοιχες κυρώσεις, έχουν επ' αυτών εφαρμογή το καταστατικό του Συλλόγου αρχιτεκτόνων και οι κανόνες δεοντολογίας και επαγγελματικής συμπεριφοράς που θέτει το οικείο ανώτερο συμβούλιό τους.

2. Οσάκις οι παρεμβάσεις συνίστανται στη σύνταξη σχεδίων εκτελέσεως ή στην εκούσια ανάληψη της διευθύνσεως εργασιών, οι κάτοχοι πτυχίου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος από άλλο κράτος μέλος, το οποίο έχει αναγνωριστεί στην Ισπανία σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος βασιλικού διατάγματος, δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν στην Ισπανία αρμοδιότητες διαφορετικές από εκείνες τις οποίες θα μπορούσαν να ασκήσουν στη χώρα καταγωγής, βάσει του χορηγηθέντος από τη χώρα αυτή τίτλου, εκτός αν ενεργούν σε συνεργασία με άλλο μέλος του επαγγέλματος το οποίο έχει άδεια ασκήσεως αυτών των αρμοδιοτήτων και του οποίου ο τίτλος έχει επίσης αναγνωριστεί σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

9 Με έγγραφο της 19ης Ιουλίου 1990, η Επιτροπή ζήτησε από το Βασίλειο της Ισπανίας να υποβάλει τις παρατηρήσεις του σχετικά με το ζήτημα της συμφωνίας του άρθρου 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος με τα άρθρα 2 και 10 της οδηγίας.

10 Με έγγραφο της 30ής Οκτωβρίου 1990, η Ισπανική Κυβέρνηση αμφισβήτησε την αιτίαση αυτή στηριζόμενη, αφενός, στο άρθρο 56 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 46 ΕΚ) και, αφετέρου, στις ιδιαιτερότητες που διαφορο-

ποιούν την οδηγία από άλλες κλαδικές οδηγίες που προβλέπουν αμοιβαία αναγνώριση πτυχίων, καθόσον αυτές προβαίνουν σε πλήρη εναρμόνιση των ελαχίστων απαιτήσεων εκπαιδεύσεως, ώστε να είναι δυνατή η αυτόματη αμοιβαία αναγνώριση.

11 Η Επιτροπή, κρίνοντας ότι τα επιχειρήματα που προέβαλε η Ισπανική Κυβέρνηση δεν ήταν ικανά να μεταβάλουν την άποψή της σχετικώς, απηύθυνε, με έγγραφο της 21ης Απριλίου 1992, αιτιολογημένη γνώμη στο Βασίλειο της Ισπανίας, ζητώντας από αυτό να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών από της κοινοποιήσεώς του.

12 Με την απάντησή της, της 16ης Δεκεμβρίου 1992, η Ισπανική Κυβέρνηση εξέφρασε την πρόθεσή της να καταργήσει το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος. Εντούτοις, καίτοι το βασιλικό διάταγμα πράγματι τροποποιήθηκε με το Real Decreto 314/1996, της 23ης Φεβρουαρίου 1996 (*BOE* αριθ. 64 της 4ης Μαρτίου 1996, σ. 10140), παρέμεινε ωστόσο σε ισχύ το άρθρο 10, παράγραφος 2.

13 Συνεπώς, η Επιτροπή, κρίνοντας ότι το Βασίλειο της Ισπανίας δεν συμμορφώθηκε προς την αιτιολογημένη γνώμη, αποφάσισε να ασκήσει την παρούσα προσφυγή.

Επιχειρήματα των διαδίκων

14 Κατά την Επιτροπή, από το ίδιο το γράμμα των άρθρων 2 και 10 της οδηγίας προκύπτει ότι κάτοχος πτυχίου, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος από κράτος μέλος διαφορετικό του κράτους μέλους υποδοχής πρέπει να απολαύει των ιδίων δικαιωμάτων και να υπόκειται στις ίδιες υποχρεώσεις με τους κατόχους του πτυχίου του κράτους μέλους υποδοχής.

15 Όσον αφορά τα πτυχία που είναι σύμφωνα με τις απαιτήσεις που θέτουν τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας, καθώς και εκείνα που ανταποκρίνονται στα κριτήρια του συστήματος των κεκτημένων δικαιωμάτων του κεφαλαίου ΙΙΙ, η οδηγία προβλέπει την άνευ όρων αυτόματη αναγνώριση. Στο πνεύμα του κοινοτικού νομοθέτη, ο βαθμός εναρμόνισης που έχει επιτευχθεί υπό τη μορφή ενός καταλόγου ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων αρκεί για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνωρίσεως.

16 Το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος είναι ασυμβίβαστο με την αρχή αυτή της αμοιβαίας αναγνωρίσεως. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι από το άρθρο αυτό προκύπτει ότι στους κατόχους πτυχίου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος από άλλο κράτος μέλος δεν αναγνωρίζεται το ίδιο πεδίο δραστηριοτήτων όπως στους κατόχους πτυχίου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος στην Ισπανία. Πράγματι, δυνάμει αυτής της διατάξεως της εθνικής νομοθεσίας, οι κάτοχοι πτυχίου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος από άλλο κράτος μέλος και αναγνωρισμένου στην Ισπανία δεν μπορούν να ασκούν στην Ισπανία αρμοδιότητες διαφορετικές από εκείνες που θα μπορούσαν να ασκήσουν στη χώρα καταγωγής τους βάσει τίτλου χορηγηθέντος στη χώρα αυτή.

17 Καίτοι ο εκ του νόμου ορισμός του πεδίου της αρχιτεκτονικής και του νομικού καθεστώτος του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα εμπίπτουν στην εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, αντιθέτως προς τα επιχειρήματα που προέβαλε η Ισπανική Κυβέρνηση, το πεδίο δραστηριοτήτων του αρχιτέκτονα που κατέχει πτυχίο χορηγηθέν στην Ισπανία δεν είναι ευρύτερο εκείνου των αρχιτεκτόνων άλλων κρατών μελών.

18 Ακόμα και αν αυτό συνέβαινε, η Επιτροπή δέχεται ότι, ελλείψει κοινού ορισμού στα διάφορα κράτη μέλη του πεδίου δραστηριοτήτων του συγκεκριμένου επαγγέλματος, ένας μετανάστης αρχιτέκτονας μπορεί να έχει στο κράτος μέλος υποδοχής ευρύτερο τομέα επαγγελματικών δραστηριοτήτων από εκείνον για τον οποίο αρχικά εκπαιδεύτηκε.

19 Εντούτοις, η δυνατότητα αυτή έχει προβλεφθεί από την οδηγία. Πράγματι, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, παράγραφος 2, αυτής, για τους λόγους που αναφέρονται στην ένατη και δέκατη αιτιολογική σκέψη, ο κοινοτικός νομοθέτης αποδέχθηκε η αναγνώριση των πτυχίων που επιβάλλουν τα άρθρα 2 και 10 της οδηγίας να έχει ως συνέπεια ότι οι επαγγελματίες θα έχουν το δικαίωμα να ασκούν, υπό τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα, ορισμένες δραστηριότητες για τις οποίες το πτυχίο τους δεν τους παρείχε δικαιώματα στη χώρα καταγωγής τους.

20 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή παρατηρεί ότι προς διασφάλιση της επαρκούς προστασίας του αποδέκτη των υπηρεσιών αρχιτέκτονα, ο νομοθέτης προέβλεψε, με το άρθρο 16, παράγραφος 2, της οδηγίας, ένα ειδικό μέτρο που αποβλέπει στην ενημέρωση του καταναλωτή ως προς τους όρους εκπαιδεύσεως και καταγωγής του τίτλου του μετανάστη αρχιτέκτονα. Οποιοδήποτε συμπληρωματικό μέτρο λαμβάνεται από το κράτος μέλος υποδοχής, όπως η υποχρέωση εργασίας σε συνεργασία με επαγγελματία ο οποίος έχει άδεια εξασκήσεως, εντός του κράτους αυτού, των δραστηριοτήτων για την άσκηση των οποίων δεν έχει εκπαιδευτεί ο μετανάστης αρχιτέκτονας, απαγορεύεται από την οδηγία.

21 Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 56 της Συνθήκης, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εφόσον δεν έχει αποδειχθεί ουσιώδης διαφορά ως προς την εκπαίδευση και τον τομέα δραστηριοτήτων των αρχιτεκτόνων άλλων κρατών μελών σε σχέση με τους κατόχους ισπανικού πτυχίου, δεν χρειάζεται καν να εξεταστεί το ενδεχόμενο εφαρμογής αυτού του άρθρου στην παρούσα υπόθεση.

22 Εξάλλου, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν είναι βέβαιο αν μπορούν να προβληθούν οι εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 56 της Συνθήκης προκειμένου να καταστεί ανενεργή εναρμονιστική οδηγία, ακόμα και όταν η εναρμόνιση αυτή αφορά ένα ελάχιστο κοινό παρονομαστή, όταν μια τέτοια οδηγία προβλέπει η ίδια τους μηχανισμούς αποτροπής καταστάσεων που θα μπορούσαν να πλήξουν τη δημόσια ασφάλεια. Υπενθυμίζει ότι, εντός του υφισταμένου νομικού πλαισίου, τα κράτη μέλη διαθέτουν σειρά μέτρων διασφαλίσεως που αποβλέπουν στην εξασφάλιση του πρακτικού αποτελέσματος της οδηγίας και στην αντιμετώπιση καταστάσεων που δεν είναι σύμφωνες προς τις προϋποθέσεις που αυτή προβλέπει.

23 Εξάλλου, το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος δεν τηρεί την αρχή της αναλογικότητας. Οι εφαρμοστέοι στην Ισπανία κανόνες δεοντολογίας θα μπορούσαν, εν πάση περιπτώσει, να ρυθμίσουν τις διαφορές τις σχετικές με την εκπαίδευση των αρχιτεκτόντων.

24 Η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι εναπόκειται στην εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής να καθορίσει το πεδίο δραστηριοτήτων του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα και να προσδιορίσει το εφαρμοστέο επί του επαγγέλματος αυτού νομικό καθεστώς. Πράγματι, τα άρθρα 2 και 10 της οδηγίας απαιτούν απλώς από κάθε κράτος μέλος, ως κράτος υποδοχής, να αναγνωρίσει τα πτυχία, πιστοποιητικά και λοιπούς τίτλους που έχουν χορηγηθεί σε κοινοτικούς υπηκόους από άλλα κράτη μέλη αναγνωρίζοντας σ' αυτά επί του εδάφους του τα ίδια αποτελέσματα που αναγνωρίζει στα πτυχία, πιστοποιητικά και λοιπούς τίτλους που χορηγεί το ίδιο.

25 Εξάλλου, κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, από το άρθρο 1 της οδηγίας προκύπτει ότι αυτή αφορά μόνο στις δραστηριότητες που συνήθως ασκούνται υπό τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα. Καίτοι δεν αμφισβητείται ότι η ισπανική νομοθεσία αναγνωρίζει τα πτυχία πιστοποιητικά και λοιπούς τίτλους που παρέχουν πρόσβαση στις δραστηριότητες του τομέα της αρχιτεκτονικής οι οποίες συνήθως ασκούνται υπό τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα, εντούτοις η Ισπανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι οι δραστηριότητες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος δεν αποτελούν μέρος αυτών των συνήθων δραστηριοτήτων. Πράγματι, οι δραστηριότητες που συνίστανται στην σύνταξη σχεδίων εκτελέσεως ή στην ανάληψη της εκούσιας τεχνικής διευθύνσεως εργασιών εμπίπτουν, στα διάφορα κράτη μέλη, στην αρμοδιότητα των πολιτικών μηχανικών.

26 Η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος αποσκοπεί ακριβώς στην αντιμετώπιση του γεγονότος ότι ορισμένοι από τους τίτλους στους οποίους αναφέρεται η οδηγία δεν παρέχουν στους κατόχους τους πλήρεις αρμοδιότητες στον τεχνικό τομέα που αφορά τη στατική ευστάθεια των κτιρίων. Συνεπώς, η διάταξη αυτή επιβάλλει απλώς την υποχρέωση, στην περίπτωση κατά την οποία ο τίτλος που έχει χορηγηθεί στο κράτος μέλος καταγωγής δεν παρέχει πλήρεις αρμοδιότητες στον μετανάστη αρχιτέκτονα, να συνεργαστεί αυτός με άλλο μέλος του επαγγέλματος που έχει την κατάλληλη άδεια και του οποίου ο

τίτλος έχει αναγνωριστεί από την ισπανική νομοθεσία. Το άλλο αυτό μέλος του επαγγέλματος δεν απαιτείται να έχει οπωσδήποτε την ισπανική ιθαγένεια ούτε να έχει αποκτήσει το πτυχίο του στην Ισπανία.

27 Η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι υφίστανται σημαντικές διαφορές όσον αφορά το πεδίο δραστηριοτήτων που καλύπτει ο τίτλος που παρέχει πρόσβαση στο επάγγελμα του αρχιτέκτονα, από απόψεως δε εκπαιδεύσεως, σε ό,τι αφορά τις αποστολές και την ευθύνη του αρχιτέκτονα.

28 Ελλείψει εναρμονίσεως των κανόνων των σχετικών με την εκπαίδευση και τις αρμοδιότητες των αρχιτεκτόντων στα διάφορα κράτη μέλη, η Ισπανική Κυβέρνηση φρονεί ότι το άρθρο 56 της Συνθήκης παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβλέπουν μηχανισμούς που να διασφαλίζουν ότι τα πρόσωπα που επωφελούνται από την οδηγία μπορούν να αναλάβουν την ασφάλεια των αρχιτεκτονικών σχεδίων. Αυτό ιδίως συμβαίνει στην περίπτωση επαγγελματιών οι οποίοι, στο κράτος μέλος καταγωγής τους, υποχρεούνται να συνεργαστούν με άλλον επαγγελματία προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το σχέδιο ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις δημόσιας ασφάλειας που ισχύουν στο εν λόγω κράτος.

29 Η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος είναι σύμφωνο προς την αρχή της αναλογικότητας και ότι σκοπός του είναι η προστασία της δημόσιας ασφάλειας, η οποία διασφαλίζεται με την απαίτηση συνεργασίας με επαγγελματία ο οποίος έχει την άδεια να προβαίνει σε υπολογισμούς των δομών. Η λύση αυτή αποτελεί το μικρότερο εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

30 Δεν μπορεί να επιτευχθεί το ίδιο αυτό αποτέλεσμα διά της προσφυγής στους κανόνες δεοντολογίας που οφείλουν τα τηρούν τα επωφελούμενα από την οδηγία πρόσωπα ή διά της επιβολής σε όλους τους επαγγελματίες της απαγορεύσεως να ασκούν δραστηριότητες για τις οποίες δεν έχουν επαρκώς εκπαιδευτεί.

31 Όπως δέχθηκε η Επιτροπή, οι υφιστάμενες μεταξύ των κρατών μελών διαφορές ως προς τον ορισμό του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα δικαιολογούν την ευρεία εξουσία του κράτους μέλους υποδοχής να ρυθμίζει τις προϋποθέσεις χρησιμοποιήσεως του τίτλου του αρχιτέκτονα. Υπό τις συνθήκες αυτές, το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος μπορεί πράγματι να θεωρηθεί ως μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη του άρθρου 16, παράγραφος 2, της οδηγίας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

32 Επιβάλλεται προκαταρκτικώς να τονιστεί ότι δεν αμφισβητείται ότι, δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος, σε περίπτωση που οι παρεμβάσεις συνίστανται στη σύνταξη σχεδίων εκτελέσεως ή στην εκούσια ανάληψη της διευθύνσεως εργασιών, οι κάτοχοι πτυχίου αρχιτέκτονος χορηγηθέντος σε κράτος μέλος πλην του Βασιλείου της Ισπανίας και αναγνωρισμένου στο εν λόγω κράτος μέλος δεν μπορούν να ασκήσουν εντός του ισπανικού εδάφους δραστηριότητες διαφορετικές από εκείνες που θα μπορούσαν να ασκήσουν στο κράτος μέλος καταγωγής τους ή προελεύσεως βάσει του χορηγηθέντος τίτλου.

33 Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι οι κάτοχοι πτυχίου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος από άλλο κράτος μέλος πλην του Βασιλείου της Ισπανίας δεν μπορούν να ασκήσουν τα καθήκοντά τους εντός του ιδίου πεδίου δραστηριοτήτων με τους κατόχους πτυχίου που έχει χορηγηθεί στην Ισπανία.

34 Σύμφωνα με τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, σκοπός της είναι η διασφάλιση της αμοιβαίας αναγνωρίσεως των πτυχίων, πιστοποιητικών και λοιπών τίτλων για τις δραστηριότητες στον τομέα της αρχιτεκτονικής, ώστε να διευκολυνθεί η πραγματική άσκηση του δικαιώματος εγκαταστάσεως και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον τομέα αυτόν.

35 Το κύριο σημείο αυτής της αμοιβαίας αναγνωρίσεως διατυπώνεται στο άρθρο 2 της οδηγίας, το οποίο προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει τα πτυχία, πιστοποιητικά και άλλους τίτλους που αποκτώνται μετά από εκπαίδευση, η οποία πληροί τις απαιτήσεις των άρθρων 3 και 4 της εν λόγω οδηγίας, και χορηγούνται στους υπηκόους κρατών μελών από τα άλλα κράτη μέλη, προσδίδοντάς τους, όσον αφορά την πρόσβαση στις δραστηριότητες που συνήθως ασκούνται υπό τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα, την ίδια ισχύ με τα πτυχία, πιστοποιητικά και άλλους τίτλους που χορηγεί το κράτος αυτό.

36 Το άρθρο 10 της οδηγίας επεκτείνει την αμοιβαία αναγνώριση σε ορισμένα άλλα πτυχία που δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του κεφαλαίου ΙΙ της οδηγίας, περιλαμβανομένων εκείνων που προσδιορίζονται στα άρθρα 3 και 4.

37 Από τα άρθρα 2 και 10 της οδηγίας προκύπτει ότι, εφόσον μια δραστηριότητα ασκείται συνήθως από τους αρχιτέκτονες που έχουν πτυχίο χορηγηθέν από το κράτος μέλος υποδοχής, ένας μετανάστης αρχιτέκτονας κάτοχος πτυχίου, πιστοποιητικού ή άλλου τίτλου εμπίπτοντος στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας πρέπει επίσης να έχει πρόσβαση σε μια τέτοια δραστηριότητα, έστω και αν τα πτυχία του, τα πιστοποιητικά του ή οι λοιποί τίτλοι δεν είναι ουσιαστικά ισοδύναμα ως προς την παρασχεθείσα εκπαίδευση.

38 Πράγματι, καίτοι αληθεύει, όπως υπογραμμίζει η Ισπανική Κυβέρνηση, ότι εναπόκειται στην εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής να καθορίσει τον τομέα δραστηριοτήτων του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα, εφόσον ένα κράτος μέλος θεωρεί μια δραστηριότητα ως εμπίπτουσα στον εν λόγω τομέα, η απαίτηση της αμοιβαίας αναγνωρίσεως επιβάλλει να έχουν επίσης πρόσβαση στη δραστηριότητα αυτή οι διακινούμενοι αρχιτέκτονες.

39 Όσον αφορά το επιχείρημα της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι η οδηγία, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, αυτής, αφορά μόνο τις δραστηριότητες που συνήθως ασκούνται υπό τον επαγγελματικό τίτλο του αρχιτέκτονα, και ότι οι δραστηριότητες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος δεν

αποτελούν μέρος των συνήθων αυτών δραστηριοτήτων, δεν αμφισβητείται ότι οι δραστηριότητες αυτές ασκούνται συνήθως από αρχιτέκτονες κατόχους πτυχίου χορηγηθέντος από το Βασίλειο της Ισπανίας. Συνεπώς, οι δραστηριότητες αυτές εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

40 Εν πάση περιπτώσει, από την ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, αυτής δεν αποσκοπεί στην παροχή νομικού ορισμού των δραστηριοτήτων του τομέα της αρχιτεκτονικής.

41 Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 56 της Συνθήκης στην παρούσα περίπτωση, επιβάλλεται να τονιστεί ότι σκοπός της διατάξεως αυτής δεν είναι να υπαγάγει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών ορισμένα θέματα, αλλά επιτρέπει παρεκκλίσεις των εθνικών νομοθεσιών από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας, στον βαθμό που κάτι τέτοιο δικαιολογείται και εξακολουθεί να δικαιολογείται ενόψει της επιτεύξεως των στόχων στους οποίους αναφέρεται το άρθρο αυτό [βλ., σχετικώς, προκειμένου για το άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 30 ΕΚ), απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1977, Tedeschi, Συλλογή τόμος 1977, σ. 475, σκέψη 34].

42 Οσάκις κοινοτικές οδηγίες προβλέπουν την εναρμόνιση των μέτρων που απαιτούνται για τη διασφάλιση της προστασίας ενός ορισμένου σκοπού, παύει πλέον να δικαιολογείται η προσφυγή στο άρθρο 56 της Συνθήκης, οι δε επιβαλλόμενοι έλεγχοι πρέπει να πραγματοποιούνται και τα μέτρα προστασίας να λαμβάνονται εντός του πλαισίου της σχετικής εναρμονιστικής οδηγίας (βλ., σχετικώς, προκειμένου για το άρθρο 36 της Συνθήκης, αποφάσεις της 8ης Νοεμβρίου 1979, 251/78, Denkavit Futtermittel, Συλλογή τόμος 1979, σ. 619, σκέψη 14· της 20ής Σεπτεμβρίου 1988, 190/87, Moormann, Συλλογή 1988, σ. 4689, σκέψη 10, και της 25ης Μαρτίου 1999, C-112/97, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1999, σ. I-1821, σκέψη 54).

43 Η οδηγία, όμως, προβλέπει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν όταν δεν υπάρχει ουσιαστική ισοδυναμία μεταξύ της εκπαιδεύσεως που παρέχεται στο κράτος μέλος καταγωγής ή προελεύσεως και εκείνης που παρέχεται στο κράτος μέλος υποδοχής.

44 Πράγματι, κατά το άρθρο 16, παράγραφος 2, της οδηγίας, αν ο τίτλος εκπαίδευσης του κράτους μέλους καταγωγής ή προελεύσεως του ενδιαφερομένου συγχέεται στο κράτος μέλος υποδοχής με τίτλο που απαιτεί στο κράτος αυτό συμπληρωτική εκπαίδευση, την οποία δεν έχει αποκτήσει ο δικαιούχος, το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να επιβάλει στον δικαιούχο να χρησιμοποιεί τον τίτλο εκπαίδευσης του κράτους μέλους προέλευσης ή καταγωγής με κατάλληλη διατύπωση την οποία καθορίζει το κράτος μέλος υποδοχής.

45 Συνεπώς, επιβάλλεται να διαπιστωθεί ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, προβλέποντας με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του βασιλικού διατάγματος ότι οι κάτοχοι πτυχίου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος από άλλο κράτος μέλος και αναγνωρισμένου στο πλαίσιο της οδηγίας δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν στην Ισπανία αρμοδιότητες διαφορετικές από εκείνες τις οποίες θα μπορούσαν να ασκήσουν στη χώρα καταγωγής, βάσει του χορηγηθέντος από τη χώρα αυτή τίτλου, εκτός αν ενεργούν σε συνεργασία με άλλο μέλος του επαγγέλματος το οποίο έχει άδεια ασκήσεως αυτών των αρμοδιοτήτων και του οποίου ο τίτλος έχει επίσης αναγνωριστεί σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των άρθρων 2 και 10 της εν λόγω οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή το Βασίλειο της Ισπανίας ηττήθηκε και η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη του στα δικαστικά έξοδα, το Βασίλειο της Ισπανίας πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Το Βασίλειο της Ισπανίας, προβλέποντας με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του Real Decreto 1081/1989, της 28ης Αυγούστου 1989, ότι οι κάτοχοι πτυχίου αρχιτεκτονικής χορηγηθέντος από άλλο κράτος μέλος και αναγνωρισμένου στο πλαίσιο της οδηγίας 85/384/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 1985, για την αμοιβαία αναγνώριση των πτυχίων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων στον τομέα της αρχιτεκτονικής και τη θέσπιση μέτρων για τη διευκόλυνση της πραγματικής άσκησης του δικαιώματος εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν στην Ισπανία αρμοδιότητες διαφορετικές από εκείνες τις οποίες θα μπορούσαν να ασκήσουν στη χώρα καταγωγής, βάσει του χορηγηθέντος από τη χώρα αυτή τίτλου, εκτός αν ενεργούν σε συνεργασία με άλλο μέλος του επαγγέλματος το οποίο έχει άδεια ασκήσεως αυτών των αρμοδιοτήτων και του οποίου ο τίτλος έχει επίσης αναγνωριστεί σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 2 και 10 της εν λόγω οδηγίας.**

2) **Καταδικάζει το Βασίλειο της Ισπανίας στα δικαστικά έξοδα.**

La Pergola Edward Jann

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Νοεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

A. La Pergola